

CİLT: 15, SAYI: 6 HAZİRAN 1987

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüŖ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) HAZİRAN 1987
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçkök

Yazı İşleri Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Genel Sekreteri Ertuğrul İhsan Özol

Yayına Hazırlayan:
Ayda Alpat

Görüş Araştırma Grubu:
Bu sayıda
Ahmet Ertürk,
Nilgün Demirtaş,
Ahmet Turunç,
Cem Payaslıoğlu,
Erol Koç,
Ayda Alpat

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSİAD GÖRÜŞ'ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabilir. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres:
Cumhuriyet Cad. Ferah Ap. 233/9-10
Harbiye - İstanbul Tlf: 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer:
İDE AJANS TİC. LTD. ŞTİ.
Tel: 526 54 60

Bu Sayıda,

TÜSİAD'dan Haberler

**Türk ve Uluslararası Sermaye
Piyasaları İmkanlar ve
Eğilimler Sempozyumu4**

**Türk ve Uluslararası Sermaye
Piyasaları7**

**Fransa'nın Piyasa Ekonomisindeki
Başarısı11**

ABD'de Cam Sanayinde Koruma16

**CNPF Başkanı Perigot:
1992 Avrupa'sına Evet!20**

**Japonya Bugünkü Başarılar;
Gelecekteki Sıkıntılar26**

TÜSİAD'dan Haberler

Türk ve Uluslararası Sermaye Piyasaları İmkanlar ve Eğilimler Sempozyumu

TÜSİAD ve ATS (American-Turkish Society) 11-12 Mayıs 1987 tarihleri arasında İstanbul-Hilton'da Convention and Exhibition Centre'da "Türk ve Uluslararası Sermaye Piyasaları: İmkanlar ve Eğilimler" konulu bir sempozyum düzenlediler.

Onur konuğu Başbakan Sayın Turgut Özal'ın PTT link bağlantısı aracılığıyla yaptığı açılış konuşmasını, Sayın Sakıp Sabancı, Sayın Ömer Dinçkök, Sayın Ahmet Erteğin ve Sayın Üstün Sanver'in konuşmaları izledi.

Uluslararası Sermaye Piyasaları: Uluslararası Sorunlar konulu oturuma ABD'den

Sayın Edward H. Fleishman, Brezilya'dan Sayın Dr. Roberto Teixeira da Costa, Sayın Can Kır a , Sayın Dr. Yavuz Canevi katıldılar. Türk Para ve Sermaye Piyasalarındaki son gelişmeler ve düzenlemeler konulu oturuma Sayın Dr. Rüřtü Saraçođlu, Sayın Prof. Dr.  zer Ertuna, Sayın Doç. Dr.  nal Bozkurt, Gelişmekte Olan Ekonomilerde Sermaye Piyasalarının  nemi konulu oturuma Sayın  st n Sanver, Sayın Prof. Dr. Emre Gönensay, Sayın H sn  Özyeđin, Sayın Prof. Dr. İsmail Türk, Sayın Aydın  ađinalp, İtalya'dan Sayın Aldo Palmeri, Almanya'dan Sayın Heiko Thieme, İspanya'dan Sayın Fernando Gonzalez Centro konuşmacı olarak katıldılar.

Bay ve Bayan Ömer Dinçkök' n verdiği akşam yemeğine ABD Büyükelçisi Sayın Strausz Hupe onur konuğu olarak katıldı.

Sempozyum'un ikinci günü, şirket finansmanı konulu oturumda Sayın Feyyaz Berker oturum başkanı ve Sn. Vural Akışık ve Sn. Mehmet Erten konuşmacı olarak ve ABD'den Sayın W.F. Fountain bulundular. "Uluslararası uygulamalar" başlığı

altında; Özelleştirme ve Sermaye Piyasalarına Etkisi; İngiltere örneği konusunda; Sayın Gerald Grimstone, Uluslararası Sermaye Piyasalarının Genişletilmesi ve Philadelphia Borsası konusunda da Sayın Joseph S. Rizzello, Türk Sermaye Piyasalarının Geleceği ve Uzman Bankacılık İmkanları konulu Panele Sayın İsmail Emen, Sayın Mehmet Mermerci, Sayın Yusuf Özal, Sayın E. İhsan Özol, Sayın Dr. Roberto Teixeira da Costa, Sayın Edward H. Fleishman, Sayın Gerald Grimstone, Sayın Üstün Sanver konuşmacı olarak katıldı.

Son TÜSİAD Yayınları:

16 Ocak 1987 tarihli Genel Kurul'dan bu yana biri çeviri, üçü İngilizce ve ikisi Türkçe altı çalışma yayınlamamız arasına kazandırıldı.

TÜSİAD KADROSU

TÜSİAD araştırma grubu uzmanlarından Erol Koç askerlik görevini Nisan ayı içinde tamamlayıp aramıza dönerek çalışmalarına başladı.

Türk ve Uluslararası Sermaye Piyasaları

İstanbul'da "Dersaadet Tahvilat Borsası"nın kuruluş yılı 1873'dür. Demek ki, İstanbul'da 115 yıllık geçmişine sahip bir borsa vardır.

Cumhuriyet döneminde, 1929 yılında İstanbul Borsa'sının adı "Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsası" olmuştur. Maliye Bakanlığınca izin verilen yabancı hisse senetleri ve tahviller ile nakit ve kambiyo-nun bu borsada alınıp satılması düşünülmüştür.

Düşünmek, arzu etmek başka şey, gerçek başka şeydir.

Alınacak satılacak mal olmaz ise, borsa da işlemez. Dövizin olmadığı, sermayesi paylara bölünmüş büyük ve ciddi firmaların kurulmadığı dönemlerde borsa, bir tabe-ladan ibaret kalmıştır.

Bu gelişmeyi normal kabul etmek gerekir.

Türkiye'de gerçek sanayi hareketi 1960'lardan sonra ortaya çıkmıştır. Sermayesi

paylara bölünmüş ve payların bir kısmı el değiştirebilecek büyüklükteki sanayi işletmeleri 1970'lerden sonra ortaya çıkmıştır.

Hisse senedi alım satımının, tahvil alım satımının ne olduğunu Türk halkı on-onbeş yıldır öğrenmeye başlamıştır.

Sermaye piyasası konusu Türkiye'de uzun yıllardır konuşulur önemi devamlı olarak gündeme getirilir.

Sermaye piyasasını düzenleyecek mevzuatın hazırlanmasının, borsanın kurulup çalışmasının önemine değinilir.

Sermaye piyasası ve borsa birer müessesedir. Nihai hedef değil, birer araçtır. Bu araçların iyi çalışması önemlidir. Fakat hedef, Türkiye'de halkın tasarruflarının daha büyük kısmının sermaye piyasası aracılığıyla yatırımlara yönlendirilmesidir.

Bu iki önemli yararı olacaktır:

- 1) Türkiye'de sermaye sahipliği yaygınlaşacak, refahın tabana yayılması, mülkiyetin dağılımı gerçekleşecektir.
- 2) Yeni yatırımlara yönelmek için devamlı fon sıkıntısı çeken "müteşebbisler", sermaye piyasası kaynağının sağlayacağı

imkanlarla, sağlıklı projeleri ele alabileceklerdir.

Türkiye'de bu konudaki gecikme abartılmamalıdır. Çünkü sermaye piyasası sanayileşmede büyüme ilişkisi bir (yumurta/tavuk) ilişkisine benzer. Sermaye piyasası gelişmeden sanayileşmede büyüme gerçekleşemez. Fakat sanayide büyüme olup, piyasada alınıp satılacak menkul kıymetler ortaya çıkmadıkça da sermaye piyasası gelişemez.

Türkiye'de gelişmeler, sermaye piyasasına yeni işlerin aksamasına imkan verecek yöndedir:

- 1) Hükümetin KİT'leri özelleştirme programı sonucu sermaye piyasasına büyük ölçüde hisse senedi akımı beklenmelidir.
- 2) Hükümetin kambiyo mevzuatındaki sınırlamaları kaldırmasından ve Türk parasının değerinin serbestçe oluşması yolundaki çalışmalardan sonra, kambiyo işlemlerinin de borsanın sorumluluk alanına kayması mümkündür.
- 3) Hükümetin yabancı sermaye mevzuatında devamlı iyilik arayışını sürdürmesi, portföy yatırımlarına izin vermesi, yabancı sermayenin mali aracı kuruluş

lar kurmalarının kabulü sonucu Türkiye'de yabancı hisse senetleri ve tahvil-
lerinin de sermaye piyasasına akması,
yakın bir gelecekte mümkün olabilir.

Hükümetin ekonomiyi dışa açma yolun-
daki çalışmaları, AET'ye tam üyelik yo-
lundaki adım, sermaye piyasasını sadece
ulusal sınırlar içinde düşünmememizi,
uluslararası sermaye piyasaları olayına ilgi
duymamızı zorunlu kılmaktadır.

Merkez Bankamız, yabancı borsalarda se-
net satarak kısa vadeli kredi toplama ça-
lışmalarını başlatmıştır.

Türk sermaye piyasasından ticari senet ile
fon toplamayı yeni öğrenen Türk özel sek-
törünün de yakında uluslararası sermaye
piyasalarının imkanlarından yararlanma
arayışına girmesi normaldir.

Bütün bunlar, dünya üzerindeki gelişmele-
rin yakından ve dikkatli izlenmesi ile
mümkün olabilir.

Not: Sn. Sakıp Sabancı'nın 11-12 Mayıs
1987 tarihleri arasında yapılan (TÜSİAD-
ATS) Türk ve Uluslararası Sermaye Piyasa-
ları İmkanları ve Eğilimler sempozyu-
munda yaptığı açılış konuşmasının öze-
tidir.

Fransa'nın Piyasa Ekonomisindeki Başarısı

İşsizliği azaltmak, ekonomiye rekabet gücü kazandırmak, kısaca ekonominin iyileştirilmesi için 1986 baharında Fransa'da bir ekonomik ve mali reform politikası uygulanmaya başlandı.

Bugün ilk sonuçlarını vermeye başlamış bulunan bu reformlar uygulanmaya başlanmadan önce Fransız ekonomisinin durumu nasıldı? Herşeyden önce ekonomi çok sayıda zayıflıklara sahipti. 1986'nın başında ekonominin temel göstergeleri pek umut verici değildi. 1985 yılında Fransız ekonomisi benzer ülkelerdeki (ABD, Almanya) büyümenin ancak yarısı kadar bir büyüme gösterebilmiş, dış ticaret dengesi bozulmuştu. Şirketlerin kârlılığı benzer ülkelerdeki şirketlerinkine oranla daha düşüktü. Üretken yatırımlar azalmış, işsizlik, benzer ülkelerdeki oranların üstünde seyretmişti.

Her ülke gibi Fransa'nın yaşadığı bu zorluklar uluslararası ekonomik konjonktüre bağlıysa da, esas neden içerde aranmalıydı. 1986 baharında uygulanmaya başla-

nan reformlara bu yaklaşım temel ilke olarak alınmıştır. İzlenecek ekonomik strateji üç hedef belirlemiştir:

- İstihdam imkanlarını arttıracak koşulların oluşturulması ve yaratılması (ekonomi politikanın ilk hedefi)
- Bu hedefe ulaşmak için, sanayileşmiş ülkelerdeki enflasyon oranıyla, Fransız ekonomisindeki enflasyon oranı arasındaki farkı ortadan kaldırmak
- İhracatı ve yatırımları artırarak, düşük enflasyon sayesinde ekonominin büyüme hızını sanayileşmiş diğer ülkelerin ulaştığı hıza yükseltmek.

Ekonomide yapısal değişimi gerçekleştirmeyi amaçlayan bu reform paketi, akıllı mali politika, ekonominin liberalleşmesi ve ekonominin demokratikleştirilmesi prensiplerine dayanıyordu.

Bütçe açıkları azaltılacak, üç yıl sonunda ise bütçede denge sağlanacaktı. Borçlar hariç, 1986 için hükümet önce 145.3 milyarlık bir açık öngörmüş, daha sonra bunu gözden geçirerek 159 milyar olarak

tespit etmişti. Ancak 1986 baharında yapılan bütçeyle bu rakam 144 milyara indirilmişti. Yıl sonunda hedefe ulaşıldığı görüldü: Bütçe açığı 143.6 milyar olarak gerçekleşmişti.

Devlet mali piyasalara yönelmeyecekti. Zira bu, özel işletmelerin zararına oluyordu. Bütçe açıklarını azaltmak için şunlar yapılacaktı:

- Bürokrasinin düzenlenmesi, fazla memurların azaltılması, hizmetlerin yeniden düzenlenmesi ve iletişim sistemlerinin kullanılmaya başlaması
- Sanayie devlet yardımlarının kaldırılması ve şirketlerin finansman ihtiyaçlarını piyasa mekanizmaları yoluyla elde etmeleri.

Reform paketindeki bir diğer ekonomik karar işletmelerden ve kişilerden alınan vergilerin azaltılmasını öngörüyordu. Kurumlar vergisi azaltılıyor, üretime vergi konuyordu. Ticari vergiler de azaltılıyor, yeni işletmeler açılmasına teşvikler getiriliyordu. Bütün bunların amacı, işletmelerin rekabet güçlerinin arttırılması ve kârlılık-

larının yükseltilmesiydi.

Ekonominin liberalleştirilmesi, reform paketinin ikinci ana hedefiydi. Bunun için sistematik olarak fiyat kontrolleri kaldırılmaya başlandı. Bu, enflasyonun yükselmesine yol açmadı.

Döviz kontrolleri dört aşamada gevşetildi. Böylelikle kişiler, firmalar ve bankalar döviz işlemlerinde belli bir serbestiye sahip oluyordu. Ayrıca firmalara yurtdışında yatırım yapmada kolaylıklar getiriliyor, sonuçta firmaların nakit akışının düzenlenmesinde bir disiplin sağlanıyor, işletmelerin risk alma kapasitesi artıyordu.

Miktar kontrolleri 1 Ocak 1987'de kaldırıldı. Firmaların ve bankaların dışarıya borç vermesindeki sınırlamalar kaldırıldı.

Kredi verme tavanı ve para arzının artışı tamamen piyasa mekanizmalarınca belirlenecekti.

Reform paketinin üçüncü ana hedefi, özelleştirme ve çalışanların ekonomik kararların alınmasına katılımının sağlanmasıy-

dı. Böylelikle kişilerin sorumluluğu artırılıyor, onlara cesaret veriliyordu.

Özelleştirme kanunu 25 ekonomik grubun 5 yıl içinde özelleştirilmesini öngörüyordu. Amaç şuydu: İşletmelerde etkinliği arttırmak, mülkiyet tabanını genişletmek.

Bu tedbirlerin tam sonuçları ilerde görülecektir. Ancak alınan ilk sonuçlar cesaret vermekte, ekonominin 1986 sonundaki durumu, 1985 sonuna oranla daha iyi görünmektedir.

Büyüme yüzde 2'ye yükselmiştir. İşsizlik azalmaya başlamıştır. Özel sektörün yatırımlarında artış görülmüştür. Fiyatlar yüzde 2.1 gibi küçük bir oranda gerçekleşmiştir. Dolayısıyla diğer ülkelerle fark ortadan kalkmıştır. Ödemeler dengesi cari işlemlerde 1979'dan bu yana ilk kez fazlalık (25.5 milyar FF) göstermiştir. Aynı şekilde ticaret dengesinin de dengeye ulaştığı görülmüştür.

Kaynak: Bulletin

ABD'de Cam Sanayiinde Koruma

ABD daima serbest ticareti savunmuş ise de, sık sık sorunlu endüstrileri korumak için önlemler almıştır. 1930'da çıkarılan Smoot - Hawley Kanunu'ndan beri bazı imalat sanayi kolları ile tarım sektörünü dış rekabetten korumak için 'özel koruma' uygulanmıştır. Özellikle son yıllarda doların aşırı değer kazanmasından ve yüksek işsizlikten en çok etkilenen sektörler uluslararası ticari sistemdeki değişikliklere uyumu kolaylaştıracak, ithalat üzerine konan yüksek gümrük vergileri, kota sınırlamaları vb.'den oluşan özel koruma talep etmişlerdir.

Koruma süresi endüstriden endüstriye değişmektedir. Örneğin, 5 yıl uygulanan kısıtlamalar olduğu gibi, 1922 yılından beri devam edenler de vardır. Öte yandan, gümrük vergisi ve dengi şeklindeki koro-

**Amerikan Ticaret Politikası
ve
Bunun Türkiye İçin Önemi**

ROBERT STRAUZ HUPE

Amerikan Büyükelçisi

Bugün burada bu mümtaz topluluğa hitap etmek bana şeref vermektedir. 1982'deki kuruluşundan beri gösterdiği sağlam, değerli başarılarından dolayı Türk Amerikan Derneği ve üyelerini tebrik etmek isterim. İki ülke özel sektörünün birçok temsilcisinin, sadece yatırım ve yatırım ilişkilerini geliştirmeleri değil, etkili bir diyalog, verimli ve düzenli bir forumu gerçekleştirmiş olmalarından dolayı, özellikle memnunum. Daha önce söylemiş olduğum gibi, ülkeler arasında ilişkilerin gelişmesi birbirleri hakkında bilgi edinebilmelerine bağlıdır.

Özel sektörün dinamik ve becerikli gruplarının aydın politik liderlerle ülkelerini gelişmeye yönlendirdiğini ve Pasifik ülkelerindeki başarıların Türkiye'de de tekrar edildiğini görmekteyiz. Bu ruhu Türkiye'de onlar temsil etmektedir. Bu ruh Türk ekonomisinin dünyaya açılmasını sağla-

mıştır. Türkiye'yi şimdi refah ve ekonomik gelişme beklemektedir. Çözülmesi gereken güçlüklerle rağmen, eğer iyice kavranırsa dünya piyasası Türkiye'ye ilerde yer alacağı dinamik istikameti sürdürme imkanı sunmaktadır.

Hepimizin bildiği gibi diğerlerinden daha iyi olan bir ülkenin ekonomisinin geldiği aşamayı bu konuşmada tasvir etmek isterim. Bu ülke 1980'de yeni bir ekonomik politika izlemeye başlamıştır. Yeni bir yönetimle hükümet, ekonomik gelişmeyi kısıtlayan faktörlerin liberalleştirilmesi koşullarını aramaya başlamıştır. Halkın yaratıcı enerjisine güvenerek hükümet daha güçlü bir ekonominin kurulması için yatırım konusunu kolaylaştırmıştır. Vergi sisteminin etkin olmadığı görüşünden hareketle, bu sistem onarılmıştır. Ülkeler arasında ticaretin daha etkin üreticiler yaratacağının bilincinde olarak, ister içte ister dışarda, serbest ticaret kuvvetlendirilmiş ve onaylanmıştır.

Sonuçlar fevkalededir. Ekonomik büyüme büyük artış göstermiş, milli hasıla geçmiş yıllardaki daralmaların aksine sağlıklı bir büyüme oranına ulaşmıştır. Bu istihdam yatırım ve tüketim büyük ölçüde artmış-

tır. 1980 öncesinde yüksek olan enflasyon daha aşağı çekilmiştir. Bugün ülkede; üretken yatırımlar, sosyal konut ve sermaye piyasası alanlarında önemli adımlar atılmış bulunuyor.

Fakat iyi haberler arasında bazı kötü haberler de var. İyi gelişme çizgisine rağmen bazı sanayilerde ve belli bölgelerde zorluklar yaşandığı görülmüştür. Özel yatırımlar canlılık gösterirken, hükümet harcamaları da her zamanki gibi yüksektir. Hernekadar tasarruflar artmışsa da, kamu ve özel yatırımların ihtiyacını karşılamada yetersizdirler. Tüketim harcamaları yüksektir. Bu ülkenin kazandığından daha hızlı harcama yaptığı anlamına gelmektedir.

Bu kronik kaynak eksikliği dışardan sermaye gelişiyile kapatılabilir. Gerçekte, ülkenin borç profili bazı çevrelere göre parlak bir durum arz etmemektedir.

Denge unsuru olarak, milli hesaplar bu açığın ticaret açığıyla dengelendiğini göstermektedir. Sürekli ticaret açığı, herşeyden daha çok, yatırımlarla tasarruflar arasındaki sürekli açığı vurgulamaktadır.

İhracat azalırken ithalat artmakta; sanayiciler ve diğer kesimler daha yüksek koruma istemektedirler. Yeni engellerin ortaya konması olumsuz ticaret politikalarına karşı bir önlem, ihracata teşvik ise dış satımları arttırmaya yönelik bir yaklaşım olarak görünmektedir. Kısaca, program geniş boyutlarıyla bir risk unsuru da taşımaktadır.

ABD Dış Ticaret Temsilcisi Clayton Yeutter Uluslararası Ticaret meselelerine esnek bir yaklaşımın gerekli olduğunu, zira kimsenin belli başlı bir ticari anlaşmazlık veya sorundan kaynaklanan karmaşıklıkları ve özel durumları önceden tahmin edemeyeceğini belirtmektedir. Başkan Reagan'ın kurallara aykırı ticari faaliyetlere karşı misilleme yapmasını öngören herhangi bir dış ticaret yasa teklifini iyice 'kıracağı' da ayrıca belirtmektedir. Yönetim, kurallara uygun dış ticaret prensibine sıkı sıkı bağlıdır ve şu anda kongrede görüşülmekte olan misilleme yasasına karşı çıkmaya devam edecektir.

Geçmişten almamız gereken derslerin olduğu inancındayız ve dışa açık serbest ve kurallara uygun rekabet ortamı ekonomik

kalkınmanın en uygun garantileridir.

Ancak başkaları bizim ürünlerimizi taklit ederken, kendi ihracatlarını sübvansede ederken veya kural dışı ticaret uygulamalarında bulunurken biz elimiz kolumuz bağlı oturmayacağız. Bizim serbest ticaret üzerinde bu kadar ısrarla durmamız giderek artan korumacı uygulamalara karşı gelişen ve politik bir reaksiyonunda ötesinde bir şeydir. İnanyorum ki serbest ticaret ekonomik büyümeyi, dolayısıyla ticareti geliştirecektir.

II. Dünya Savaşı sonunda, ABD hükümet yetkilileri, ekonomist ve uluslararası kuruluşların öncülüğünde 1930 buhranının tekrarlanmasını önleme amacıyla yeni bir uluslararası ekonomik düzenin girişimciliğini yapmıştır. Bunun sonucunda dünyadaki mal ve hizmet akımlarının serbestçe dolaşımının temellerini ortaya koyan bir kurum - GATT - Gümrük ve Dış Ticaret Genel Anlaşması - meydana getirilmiştir.

Ancak bu anlaşma sadece geçici bir döküman olarak kalacaktı. Onu izleyen Havana Anlaşması, temel anlaşma olmasına rağmen sürekliliği sağlayamadı. Bu gün eli-

mizde ancak bu geçici kullanıma yönelik olmak kaydıyla bu döküman var. Dolayısıyla, bugün gerçekten kanuni bir müeyyide olmadığı için GATT'ın yarattığı sistemin sürekliliğini sağlayacak serbest ve açık ticaret sistemine sıkı sıkı sarılmak hepimizin ortak çabası olmalıdır.

Bugün Türkiye ve ABD ve diğer 90 ülke bu ticaret serbestisi çabalarını sürdürmenin tarihi savaşımını veriyorlar. 20 Eylül 1981'de Uruguay'ın Punta Del Este kentinde GATT'ın 92 ülkesinden dış ticaret bakanları karşılıklı ticaret görüşmeleri çalışmalarını başlattılar. Bu olay, dünya ticaretinde yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Bu vesileyle anlaşmayı daha da güçlendirmek ve bunun sınırlarını hizmetler, yatırım ve tarımı da içerecek şekilde genişletmek imkanına sahip olduk. Bu yolun kurallarının herkesin kendi ticaret politikasını ayarlayacağı bir açıklığa kavuşturulması ve GATT yönetmeliğinin genişletilmesi dünya ticaretindeki büyümeyi devam ettirecektir.

Liderlik kurumu; cesaretle eyleme yolaçan bu en güç konulara şimdiye kadar karşı durabilmiştir. Çeşitli grupların çok

büyük baskılarına rağmen, ki bunlar bazan politik güç de kullanmışlardır; yönetim ekonomik politikaya bağlıdır. 1980'lerdeki gelişim bunun kanıtıdır.

Şüphesiz ki, Türkiye'den değil, ABD'den söz ediyorum. Ama tarım Türkiye'ye de uyarlanabilir. Doğal olarak bazı farklar bulunmakla birlikte her iki tarafın da ekonomik sorunları ortak kabul edilebilir. ABD'nin ticari bir problemi var. Ekonomi tarihimizin en büyük ticari açığını yaşamaktayız. Geçen 3 yıl süresince aylar itibarıyla bu açık rekor düzeye çıktı ve bu durum hâlâ böyle sürüyor. Açığın dış finansmana giderek daha bağımlı olması, ABD'nin dünya ekonomisindeki gücünü sürdürmesinden yana olanları üzüyor.

Bu durumu bir çözüme kavuşturmak gerek. Çözüm basit. Ekonomimizi güçlü tutuluyoruz ki, dünya ekonomisinin sağlığını korumaya yardımcı olabilelim. ABD için en önemli dört ekonomik önlem:

- ABD ekonomisinde artan rekabeti teşvik,
- Özel sektörün kısıtlı yatırım fonlarını kullanabilmesi için devlet harcamaları-

nı azaltmak,

- Teşvikleri arttırabilmek için vergi sisteminde reform yapmak. Tasarruf ve yatırım,
- Ulusal ve uluslararası platformda korumacılığa karşı çıkmak. olarak özetlenebilir.

Çözüm çok basit ama kolay değil. Ticari açıdan, son yılların büyük ticari açıkları 1930'lardan bugüne kadar daha açık, daha özgür ticareti sağlamak için siyasal dayanışmayı Demokratik veya Cumhuriyetçi 9 yönetim için de zorlaştırmıştır.

Bu siyaset, 1930'ların kötü günlerinden kalan acılı bir derstir.

Bu dönemde, ABD'de Gümrük Vergilerinde önemli artışlara yolaçan bir uygulama görülmüştür. 1930'ların SMOOT-HAWLEY Gümrük Tarifesi, ithalattan alınan gümrüğü iki katına çıkartmıştır.

Bugün ticari korumada böyle bir artışın geniş etkilerini bilenler kanuna kesinlikle karşı koydular. Ticari sistemi zedeleyici

ve ticari misillemeye yol açıcı hareketlerden kesinlikle kaçınılması gerektiğini anladılar. Modası geçmiş endüstrilerin korumasının ülkenin değişen dünya koşullarına ayak uydurmasını güçleştirdiğini, yüksek gümrük duvarları arkasına saklanan ülkelerin sonunda bunun arkasında çökeceğini bilmektedirler. Korumanın olumsuz etkilerinin kontrol altına alınabileceği inancı ile, Kongre 1930'da Smoot-Hawley kanununu uygulamaya koymuştur.

Çok kısa bir süre sonra, en yakın komşumuz ve en önemli ticaret ortağımız Kanada kendi gümrük duvarlarını ABD menşeli mallara karşı yükselterek misilleme yapmıştır. Amerikan şirketleri sınırın kuzeyine yeniden yerleşerek bu piyasaya girmeye çalışmışlardır. 1931 yılı sonunda 25 ülke ABD'nin uyguladığı korumaya, kendileri de yüksek tarifeler koyarak cevap verdiler. Dünya ticaret hacmi hızla düştü. Tüm dünyada imalatçılar kapılarını kapamak zorunda kaldılar. Bankalar çalışamaz duruma geldiler. Dünya uzun bir ekonomik krize girdi: Büyük Buhran

İthalatın, milli ekonomileri yıkıcı olduğu-

nu iddia edenler vardır. Başkan Reagan, oldukça haklı olarak, bu yaklaşımı korumacı olarak değerlendirmemektedir: Bu yıkıcıdır.

Ticareti kısıtlamak yerine, ticareti genişletici, milli verimliliği ve ticari rekabeti arttırıcı faaliyetler üzerine çalışmalarımızı yoğunlaştırmış bulunuyoruz. Başkan, tekstil, bakır ve ayakkabı ithalatına getirilen artan orandaki engellere karşı ciddi ve cesur tavır almıştır. Bizi uluslararası ticaret sistemindeki bozulmanın en güvenilmez yerine getirecek ticari kanunların şiddetle karşısındayız. Smoot-Hawley Kanunu'nun sonuçlarını inanmayanlara göstermek istiyoruz. En büyük refah dönemlerinin daima ticaretin genişlediği dönemlere rastladığımızı onlara hatırlatmak isteriz.

Bu açıdan, kanun yapıcılara, Temsilciler Meclisinin henüz kabul ettiği - Senato'nun ise hâlâ görüştüğü - ticaret kanununun bazı maddelerinin dünya ticaretinde genişlemeyi tehlikeye atacağını belirtmiş bulunuyoruz. Misillemeyi, uluslararası yükümlülüklerimiz ile uygun olmayan bir şekilde uygularsak, kanun ticaret ortaklarımızla aramızdaki gerilimi arttırabilir, birçok

ülke ekonomisinin sağlığının bağımlı olduğu ticareti azaltabilir.

ABD uluslararası ticaretteki rolü dolayısıyla bu çabalarda önderlik yapmıştır. Her yıl 200 milyar dolar üzerinde mal ve hizmet ihracatı yapmaktayız. 5.5 milyonluk Amerikan işgücü ihracata bağımlıdır. Her dört dönümlük ekili arazinin biri ve her 6 imalat sektörü işgücünün birini ihracat oluşturmaktadır. Sağlıklı bir uluslararası ticaret sisteminin sürdürülmesinde Amerika'nın diğer ülkelere göre daha fazla menfaati vardır.

Aynı zamanda gelişmekte olan ülkelere karşı da bazı sorumluluklarımız vardır. Singapur Başbakanı Lee Kuan Yew, 1985'de Amerikan Kongresi'nde aşağıdaki konuşmayı yaptığı zaman çoğu kişi salonu terketti: 'Eğer Amerika serbest ve dengeli bir ticaretin sürdürülmesindeki kararlılığını yitirirse, korumacılık ve misillemeler, ticareti daraltacak ve istihdamı küçültecektir. II. Dünya Savaşı'na yol açan 1930'ların bunalımının yeniden yaşanması herkes için felaket olacaktır. Batının bütün büyük güçleri bu hatayı tekrarlamamanın sorumluluğunu paylaşırlar. Fakat

Amerika en büyük sorumluluğa sahiptir, çünkü dünyadaki serbest piyasa ekonomilerinin beşiğidir. Dünyanın geleceği sizin ellerinizdedir'.

Başbakan Özal, bunu kestirme bir deyimle 'yardım değil, ticaret' şeklinde ifade etmiştir.

O halde, ticarete disiplini sağlarken, aynı zamanda ihraç pazarlarına yeni giren ülkelerin - Türkiye gibi - ihtiyaçlarını gözardı edemeyiz. ABD, Amerikan piyasalarına girmek ve bu piyasadaki payı arttırmak için önemli bir araç geliştirmiştir. Bu araç, Genel Tercihler Sistemi (The General System of Preferences) veya kısaca GSP olarak adlandırılmaktadır. GSP, geniş bir mal demetinin gümrük vergilerinden muaf olarak ithali imkanını sağlamaktadır.

İhracatçıların bu tercihten azami yararı sağlama yolundaki arzuları üzerine liste üzerinde periyodik bazı revizyonlar yapılabilmektedir.

Türkiye'nin bugüne kadar GSP programından tam olarak yararlandığı söylene-

mez. Türk ihracatçılarının ABD piyasasından daha büyük bir pay almaları ve bu yararlı aracı daha iyi kullanabilmeleri için Mayıs ortalarında İzmir, İstanbul ve Ankara'da yapılacak bir dizi Seminer düzenledik. İstanbul'daki seminer; OTİM'in katkılarıyla ve OTİM merkezinde 22 Mayıs günü yapılacaktır. Sizleri bu programı daha iyi tanımaya ve bundan azami yararı sağlamaya çağırarak isterim.

Bizim ticaret politikamız pragmatiktir. Dünyada büyümeyi, sadece GSP aracılığıyla değil, aynı zamanda Türkiye gibi ülkelerin kalkınmalarında devamlılığı sağlayacak Dış Ticaret Dengesi Finansmanı yoluyla da desteklemeye çalışıyoruz. Türkiye'ye ayrıca askeri ihtiyaçlarının büyük kısmını karşılayan bir askeri yardım programı da uyguluyoruz. Bunun yanında ihracat-ithalat ve Tarımsal ticaretin finansmanı imkanlarından önemli miktarda kredi veriyoruz. Bu yollarla sağlanan müşterek finansman kolaylıkları, Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalatın hemen hemen yarısını finanse etmektedir.

Bizim ticaret politikamızın odak noktası dünyada ekonomik büyüme ve istikrar-

dır. Bu amacı, dünyada serbest ve dengeli ticareti teşvik etmek suretiyle gerçekleştirmeye çalışmaktayız. Bunalım'ın karanlık günlerinden beri her Amerikan Başkanı'nın izlediği geleneksel politika budur: Serbest ticaret ve açık pazarlar. Amacımız açıktır: Dış pazarları açmak, ticaret engellerini ve haksız uygulamaları kaldırmak.

Önümüzde duran görev, son yıllarda ekonomik gelişmeyle sağlanan ilerlemeyi devam ettirmek, korumacılığa taviz vermek suretiyle bu kazançları azaltma yoluna gitmemektedir.

Dostlarımız, hayat tarzımızın temel taşlarını oluşturan ekonomik ve politik değerlere sadık kalmada bizim önderliğimizi istemektedirler. Onları hayal kırıklığına uğratmayacağımızı söylemek isterim.

ma oranları, % 10 (otomobil) ile % 100 (petrol-süt mamülleri) arasında değişmektedir. Bununla birlikte koruma önlemleri neticesinde sektörlerde, tekstil ve giyim eşyası dışında, istihdam artışı 10.000 kişiyi aşmamıştır.

Sektörlerin özel olarak dış rekabete karşı korunmasının tüketiciye yüklediği ek maliyet üreticiye sağladığı faydayı aşmıştır.

Gün geçtikçe koruma altına alınan ticaret miktarının (1955'de 0.6 milyar \$ 1984'de 67.6 milyar \$) arttığı ABD'de bu uygulama çeşitli eleştirilere hedef olmaktadır. Bunlardan biri, önlemlerin en az gelecek vadeden endüstrilere kıt kaynakların aktarılmasıdır. Önlemlerin önceleri sadece birkaç sektörü içine alırken (şeker, süt mamülleri) bugün birçok sektöre yayılması da eleştiri almaktadır.

Son olarak da bu tip korumaların sektörlerarası eşitsizliğe neden olduğu ve politik gücü fazla olan büyük endüstri kollarının çok daha fazla fayda sağladıkları iddia edilmektedir.

ABD'nde koruma altında olan sektörler-

den biri cam eşya sanayiidir. Bu sektörde 1922 yılından bu yana uygulanan korumacı önlemler daha çok Batı Avrupalı imalatçıları etkilemektedir. 1922'de çıkarılan bir kanun ile cam eşyalara değeri üzerinden % 55 gümrük vergisi konmuştur.

Gümrük vergileri daha sonra çeşitli defalar değiştirilmiştir. 1972 yılında birçok cam eşya kategorisi için vergi oranı Smoot - Hawley oranlarının % 50 - 83 altında belirlenmiştir. Gümrük vergisi oranlarındaki indirimler en son, ortalama değer üzerinden % 13 civarında kalmıştır.

İmalatın hemen hemen % 80'inin makinalarla gerçekleştirilmesine rağmen, mekanik işlemlerin çok sıkı kontrole tabi tutulması gerektiğinden endüstri emek-yoğundur. 1981-83 döneminde bu sanayi yüksek enerji ve işgücü maliyetlerine ayak uyduramadığı için bir krize girmiştir.

1978-83 arasında sektörde faaliyet gösteren şirket sayısı % 10 düşmüş, kârlar hızla azalmış, üretim % 20 gerilemiş ve ithalat 2 katına çıkmıştır. Üretim maliyetlerini azaltmak ve yabancı üreticilerle rekabete girebilmek için bilgisayar kullanımı ve mikroproses şeklinde imalat teknolojisi kullanımı yaygınlaşmıştır.

Bu sektördeki korumacı önlemlerin 1983 senesinde belli başlı etkileri şöyle özetlenebilir:

İthal camışya fiyatlarında artış (%)	19
Yurtiçi camışya fiyatlarında artış(%)	12
İthalatta azalma	122 mn parça
	1214 mn \$
Yurtiçi üretimde artış	100 mn parça
	98 mn \$
Tüketicilere yüklenen maliyet	200 mn \$
Üreticilere sağlanan fayda	130 mn \$
İstihdam artışı	1000 kişi

Kaynak: Trade Protection in USA.

CNPF Başkanı Perigot: 1992 Avrupa'sına Evet!

Fransa İşveren Konfederasyonları Başkanı'nın Le Figaro'da yayınlanan Avrupa Topluluğu ile ilgili bir röportajını Türkiye açısından ilginç olduğu için aşağıya aynen aldık.

CNPF Başkanı M. Francois Perigot konuyla ilgili olarak kendisiyle yapılan bir röportajda soruları şöyle cevapladı:

Soru: 1992 Dönemi: Fransa ekonomisi Tek Bir Avrupa Pazarı şokunu kaldıracak kapasitede midir? Bu onun bir şans mıdır ve hangi koşullarda?

M. Perigot: 1992 bize, izole duruma oranla çok daha iyi büyüme performansı sağlama imkanı verecektir. Karşılaştığımız problemleri çözmek için bilindiği gibi, % 3'lük bir büyüme hızına ulaşmamız gerekiyor. Bu problemlerden en önemlisi de işsizliktir.

Avrupalı olmak, uluslararası rekabette güçlü olmak demektir. Tek Bir Avrupa, korunan Avrupa demek değildir, daha çok dünyaya açık bir pazar demektir. Avrupa'nın birleşmesi, uluslararası meydan okumaya karşı bize yardımcı olacaktır.

Soru: 1992'ye hazırlık olarak CNPF'in stratejisi nedir?

M. Perigot: Esas hedefimiz Fransız firmalarına rekabet gücünü kazandırmaktır. Bu hedefe ulaşmak için firmalar üzerindeki dış faktörler ve firmaların kendi iç sorunları üzerinde çalışmak gerekiyor.

Sorun yönetim (management) sorunudur. Örneğin, fiyatların serbestleşmesi tüm fiyatların yükselmesi demek değildir. Fiyatların serbestleşmesi, yönetimin özgürlüğüne kavuşmasıdır. İşten çıkarma özgürlüğü, iş olduğu zaman istihdam edebilme yeteneğidir.

Soru: Hükümetin ekonomi politikasından ne bekliyorsunuz?

M. Perigot: Birçok şey kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Hâlâ devletin ekonomiye müdahale gücü olduğundan, şikayet et-

meden ve demagoji yapmadan, devleti, diğ er ülkelerin ekonomi politikalarıyla kendi ekonomi politikası arasındaki farkı kapatmaya ikna etmek gerekmektedir.

Soru: Tek Bir Avrupa Pazarı'nın onaylanması Fransız firmalarının ortadan kalkmasına yolacak mı?

M. Perigot: Avrupa, bir ideoloji değil; somut birşeydir. Evet, ölüm ve doğumlarla yeni bir karışım, bir melez ortaya çıkacaktır.

Uzak pazarları ele geçirmek için birleşmeler olacaktır.

İş bölümüne ulusal gözlükle bakılmamalıdır. Bu uluslararası planda cereyan eden bir olgudur. Ve ben inanıyorum ki, Fransız firmaları uluslararası alanda yerlerini almışlardır.

Röportaja ek olarak Fransız firmalar üzerinde bir anket düzenlendi. Firma yöneticilerinden şu cevaplar alındı:

Soru: 12'ler Avrupası, 1992 yılında Tek Bir Avrupa Pazarı kuracak. Bu sizin için

bir şans mıdır, yoksa bir handikap mı?

Soruya % 71 oranında daha çok bir şans, % 15 oranında daha çok bir handikap şeklinde cevap verildi. Cevap vermeyenlerin oranı % 14'dü.

Kendi işletmeleri için düşündüklerinde bunu bir şans olarak niteleyenlerin oranı % 65'e düşüyor; handikap olarak görenlerin oranı ise % 15'de kalıyordu.

Soru: Tek Bir Avrupa Pazarı'ndan en çok hangi ülke yararlanacaktır?

Cevap verenlerin % 62'si birinci sıraya Almanya'yı koyuyordu. Enteresan bir şekilde Almanya'nın arkasından 4 Akdeniz ülkesi geliyordu: İspanya, İtalya, Fransa, Portekiz.

Soru: Düşündüğünüz zaman 1992 size iyi mi yoksa kötü birşey olarak mı görünüyor?

Fransız firmalarının rekabet gücünü artıracığını söyleyenlerin oranı % 76'sıydı.

Fransız malları piyasasında bunun iyi birşey söyleyenlerin oranı % 66'ya ulaşıyordu.

Soru: Şimdiden 1992'ye hazırlanmayı firmanız için bir öncelik olarak görüyor musunuz?

Üçte iki çoğunluk buna 'evet' diye cevap veriyordu.

Soru: Tek Bir Avrupa Pazarı'na hazırlanma konusunda somut olarak öncelikle hangi konuları önemli görüyorsunuz?

Öncelikler şöyle sıralanıyordu:

- 1) Firmanın rekabet gücünün iyileştirilmesi
- 2) Firmanın ticari kapasite gücünün artırılması
- 3) 12'ler piyasasına Fransız ürünlerinin adaptasyonu
- 4) Rakiplerin ürünleri üzerinde en iyi ölçüde bilgi edinme
- 5) Avrupa kurallarını en iyi derecede bilme

Firma yöneticilerinin zayıf ve güçlü oldukları noktaları iyi bildikleri görülüyor. Rekabet gücünün artırılması ve ürünlerin adaptasyonunun gerçekleştirilmesi, Tek

Bir Avrupa Pazarı'nda 'Made in France' yazısının daha sık görülmesini sağlayacak.

Sorular Türkiye'de sorulsaydı cevaplar pek farklı olmazdı diye düşünüyoruz.

Kaynak: Le Figaro

Japonya: Bugünkü Başarılar; Gelecekteki Sıkıntılar

Dünya Gayri Safi Milli Hasılasının bugün % 10'unu temsil eden Japonya, piyasa ekonomisine sahip sanayileşmiş ülkeler arasında ikinci sıraya yükselmiştir. Bulunduğu alan Kaliforniya'dan daha küçük olan ve toprak altı zenginlikleri fazla olmayan Japonya'nın üretimi Fransa ve Almanya'nın üretimlerinin toplamına eşit olup, ABD üretiminin üçte birine erişmiştir.

Batılı ülkeler arasında enerjiye bağılılığı en yüksek ülke olan Japonya, 1973 yılından sonra petrol fiyatlarının dört misli artışından önemli ölçüde etkilenmiştir. Ekonomik faaliyetlerdeki yavaşlama, tüketici fiyatlarındaki büyük artış, Japon ekonomisinin tamamen sağlam temellere oturtulmadığını göstermiştir. Ne varki Japonya bu yeni duruma kendini uydurmasını bilmiş ve ikinci petrol şokunu bir evvelkine göre daha hafif atlatmıştır. Japonya ani

bir iktisadi yavaşlamayı önlemiş, işsizliği, Batılı sanayileşmiş ülkelere nazaran daha düşük seviyede tutmayı başarmıştır. Ancak, bu olumlu gelişmelerin orta vadede devam etmesi mümkün görünmemekte ve ülkede iç ve dış kaynaklı sıkıntılar beklenmektedir.

İç sıkıntılarının başında yaşın önemli bir rol oynadığı Japonya'da, nüfusun giderek yaşlanması gelmektedir. Bu durum sosyal güvenlik masraflarının dengesini bozacaktır. 1975-85 yılları arasında genç neslin (15-29 yaş) iş arzı 2.8 milyon azalmıştır. Buna karşı 55 yaşın üzerindeki nüfusun 1975'de sayısı 17.8 milyondan, 1985'de 24.2 milyona ulaşmıştır. Böylece son onbeş senede 9.5 milyonluk nüfus artışının 6.4 milyonunu 55 yaşın üstü oluşturmaktadır. Nüfusun yaşlanması, doğumların azalması ve yaşam süresinin 1985 yılında erkekler için 74, kadınlar için 79 yaşına kadar yükselmiş olması ile açıklanabilir.

Ayrıca yaşlılığın sağlık masraflarını arttırdığı göze çarpmaktadır. Bugün bu masraflar aile giderlerinin % 10'unu teşkil etmektedir. Yaşlı nüfusun artışı emeklilerin sayısını da arttıracaktır. Yüzyılın sonunda sağ-

lık masraflarının daha da artacağı, bir reform yapılmadığı takdirde emekli aylıklarının 1980'de milli gelirin % 4.3'ü iken, 2000 yılında % 12'ye yükseleceği anlaşılmaktadır. Oysa ki emekliliğe iştirak masrafları 1980'de % 4.9'dan 2000 yılında % 9'a yükselebilecektir. Emeklilik rejimindeki dengesizlik, Japonya'nın sosyal bütçesinin tümünü tehdit edecektir. Bu durum karşısında Japon resmi makamları birtakım önlemler almak zorunda kalmıştır (Azamı emeklilik gelirlerinde indirimler, emekliliğe iştirak süresini 8 yıl uzatmak - 32 yıldan 40 yıla yükseltmek - yaşlılık sigortasına iştirakleri 2 puan yükseltmek).

Hükümetin hazırladığı idari reformların arasında 1990 yılına kadar, merkezi hükümetin açıklarını finanse etmeyi amaçlayan bonolar çıkartılması da vardır.

Öte yandan, Japonya'da mecburi prelevmanlar (vergiler + sosyal iştirakler) büyük sanayilemiş ülkelerdekine, özellikle Avrupadakilerine nazaran çok düşük seviyededir. Gayri Safi Milli Hasıla'da mecburi prelevmanların payı 1975'de % 21 iken, 1980'de % 25.9'a, 1983'de de % 27.7'ye yükselmiştir.

40 yıldan beri büyük mali reformlar yapılmadığından, Japonya'da direkt ve endirekt gelirler arasındaki dengesizlik daha da belirgin hale gelmiştir. 1985 yılında bütçede direkt vergiler, mali gelirlerin % 75'e yakını oluşturmuştur. Onbeş yıl önce ise bu oran % 66 olmuştur.

Alkol, tütün ve parfümden alınan vergiler Japonya'daki endirekt vergilerin hâlâ % 50'ye yakını teşkil etmektedir. Bu sistemin eksikliği tüketimden vergi alınmasına dair bir sürü projenin gündeme gelmesine neden olmuştur.

Yen'in kıymet kazanması ve petrol fiyatlarıyla hammadde fiyatlarının düşüklüğü dolayısıyla enflasyonist baskıların hakim oluşu, katma değer vergisinin 1986'da getirilmesine uygun bir atmosfer yaratmıştır.

Dış kaynaklı sıkıntılardan ilki ise ithalat ve ihracat serbestisinin gittikçe artan oranda kısıtlanmasıdır. Japonya'nın dünya piyasalarına ihracatı büyük ölçüde artarken, ithalatı daha mütevazî ölçülerde kalmıştır. Gayri Safi Milli Hasıla'da ihracatın ağırlığı on beş senede iki misli artarak

1985'de % 21.5'e ulaşmıştır. İthalatın GSMH'daki payı ise çok daha istikrarlı kalmış (1971'de % 11.8, 1985'de % 12.9), hatta mamül mallar ithalatında hafif bir düşme bile olmuştur (1983'de % 2.8 iken 1983'de % 2.7).

Enerji kaynakları zayıf olduğundan Japonya petrol ve hammadde ithalatı yapmaktadır. Bu bakımdan enerji ekonomisi konusunda iddialı bir politika izlemekte ve petrolde alternatif olan nükleer santraller ve kömür kaynaklarını geliştirmeye çalışmaktadır.

Japonya, hammadde ithalatını sanayileşmiş ülkelerle, petrole sahip olmayan kalkınma halindeki ülkelere yaptığı ihracat fazlalıkları ile kapatmaktadır. 1985'de Japonya'nın ABD ile olan ticareti 39.5 milyar dolar ve Avrupa Topluluğu ile olan ticareti de 11.1 milyar dolar fazla ile kapanmıştır. İşte Japonya'nın bu ticari başarısının büyüklüğü gittikçe artan tepkiler yaratmaktadır.

ABD ile Japonya arasındaki ikili ticari alışverişlerde, uzun süre iki ülke birbirlerini tamamlayan bir karakter göstermiş-

tir. Japonya, ABD'den tarım ürünleri ve hammadde satın almış ve tüketim maddeleri satmıştır. Ancak bugün, Amerikan piyasası Japon mallarına doymuştur. Öte yanda Japon işletmeleri, yüksek teknoloji kullanılarak üretilen ABD mallarına da rekabet edebilmektedir.

Yabancı firmaların Japon piyasasına girmesini kolaylaştıran gümrük mevzuatı ötesinde, kendi ihracatlarındaki artışı düşürmek için Japon makamları Yen'in kıymetini yükseltmişler ve özellikle de Pasifik bölgesinde, sınai maddeler konusunda uluslararası işbirliği anlaşmalarının adedini arttırmışlardır. Uluslararası ekonomik ilişkilerin geleceği için yapılan bütün bu gayretlerin herbiri takdir edilmeye değer niteliktedir. Ancak makro-ekonomik seviyede aşağıdaki üç nokta üzerinde de durulması gereklidir.

- Rezerv ve alış-veriş parası olarak Yen'in rolü, Japon ekonomisinin gerçek gücüne cevap vermekten henüz uzaktır.
- Yabancı direkt yatırımların coğrafi dağılımı gittikçe OECD ülkelerine yönelmektedir.